

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

חבילות שמסכים בהן

(י"ג א') אמר רב גידל אמר רב: האי אפקותא דדיקלא (מוצא הדקל, החלק הסמוך לקרקע שיוצאים ממנו ענפים) מסככין בהו. אע"ג דאגיד¹, אגד בידי שמים לא שמיה אגד. אע"ג דהדר אגיד להו איגד בחד לא שמיה אגד.

אמר רב חסדא: איגד בחד לא שמיה אגד (אינו נחשב אגודה. גם לענין סכך, וגם לענין אגודת אזור להזאה על טמא מת). שלוש, שמיה אגד. שניים, מחלוקת רבי יוסי ורבנן (במסכת פרה, יא.ט. לרבי יוסי, שלושה לעכב. לרבנן, שלושה למצוה לכתחילה).

(י"ג ב') דרש מרימר הני איסורייתא דסורא (חבילי קנים שהיו עושין למכור בשוק, ומוכרין אותם במניין), מסככין בהו (ואין בהן משום גזירת אוצר, לפי שאין דרך להצניעם באגודם). אע"ג דאגדן (המוכר), למנינא בעלמא הוא דאגדן².

אמר רבי אבא: הני צריפי דאורבני (צריף עגול מענפי ערבות, לציידי עופות, מתחתיו רחב, ולמעלה קושרים ראשי הנצרים בקשר אחד), כיון שהותרה ראשי מעדנים שלהן (קשר עליון), כשרין.

(ומקשה) והא אגדי מתתאי?

אמר רב פפא: דשרי להו (מתיר ראשי החוט שהוא קלוע בו, ואינו צריך להפקיע הקליעה).

רב הונא בריה דרב יהושע אמר: אפילו תימא דלא שרי להו, כל אגד שאינו עשוי לטלטלו (כגון זה, שמשהתיר קשר עליון, אם אתה מטלטלו הוא ניתק מאליו), לא שמיה אגד.

שיטות הראשונים

אגד שניים ושלושה: כתב הרא"ש, אגד שניים, מחלוקת רבי יוסי ורבנן, רבי יוסי בעי ג', ורבנן בעו שניים. והלכה כרבנן, דתרין הוי אגד. וכל דבר כמו אפקותא ודוקרי דקני, דכשאגדן ואחר עמו הוה חבילה, בחבילה של כ"ה קנים כההיא דירושלמי³. וכן פסק השו"ע⁴.

אפקותא דדיקלא וחבילה לצורך מכירה: כתב הרמב"ם "חבילות קטנות⁵ שאגדן למנן - מסככין בהן. וכן החותף ראש הדקל, והחריות אגודות בו - מסככין בו, שאגד בידי שמים אינו כחבילה, ואפלו קשר ראשי החריות כלן מצד האחד, שנמצאו כחבילה אחד משני ראשיה בידי שמים ואחד בידי אדם - מסככין בהן, שהאגד עץ אחד - אינו חבילה, וזו פעם אחד היא, שהרי אגודה בידי שמים."

¹ שמחברין ענפי האילן יחד, ודמי לחבילין, דאמרן אין מסככין בהן. רש"י.

² אגדינהו, עד שימכרו, והלוקחן לייבשן מתיר אגדן, הלכך המסכך בהן לשם סוכה אינו צריך להתיר אגדן.

³ ויש סוברים דהך דירושלמי פליגא אגמרא דילן, דהא רב חסדא סבר דאגד שלושה או שניים מקרי חבילה. וכן נראה מהרי"ף שלא הזכיר מזה הירושלמי. אבל הרא"ש סובר דלא פליגי, ולא מיקרו חבילה לענין גזירת אוצר, כי אם שיהיה שני קנים עכ"פ באגודה אחת, ויש בהם כ"ה קנים. קרבן נתנאל (אות ו). וראה לעיל, י"ב א', בשיטות הראשונים, בשם הראב"ד.

⁴ או"ח תרכט, טו. מקורות: רא"ש (סי' כה).

⁵ כתב הכסף משנה, קשיא לי, למה כתב קטנות? דאי פחות מכ"ה, אפילו לא היו אגודים למנין אלא לשם אגד, מסככין בהם. וכן השמיט בשו"ע (או"ח תרכט, טז) פרט זה.



הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

חבילה הקשורה באגד שאינו יכול לטלטלו: צריפי דאורבני, לדעת רב פפא כשרין רק אם מתיר גם הקשר מלמטה. ולרב הונא בריה דרב יהושע, אע"פ שלא התיר הקשר מלמטה, דכל אגד שאינו עשוי לטלטלו, לאו שמיה אגד. וכן פסק הרמב"ם.⁶ וכן פסק הרמ"א.⁷

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות סוכה, סימן תרכט)

טו. וכן אסור לסכך בחבילה... ואין זה בפחות מכ"ה קנים, הלכך כל חבילה שהיא פחותה מכ"ה קנים, מתיר לסכך בה; ואם כ"ה קנים או יותר הבאים מגזע אחד, וקשרם בראשם השני, אינה נקראת חבילה כיון שעקרן אחד; ואם אגד עמהם קנה אחד ויש בין שניהם כ"ה, הויא חבילה. הגה: וכל חבילה שאינה קשורה משני ראשיה שיכולין לטלטלה כה, אינה חבילה, ומתיר לסכך בה (בית יוסף בשם הפוסקים).
טז. חבילה שאין קושרים אותה אלא למכרה במנין ומיד כשיקננה הקונה יתירנה, אינה חבילה.
יז. אם סכך בחבילה, והתירה, כשרה כיון שאין אסורה אלא משום גזרה; אבל חבילה שהעלה ליבש ונמלך עליה לסכך, שפסולה מן התורה, אינה נתרת בהתרה אלא צריכה נענוע.

סיכוך בירקות שמתייבשים

(י"ג ב') אמר רבי אבא אמר שמואל: ירקות שאמרו חכמים אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח (למרור) מביאין את הטומאה (בעודם לחים, נחשבים אוהל מהתורה), ואין חוצצין בפני הטומאה,⁸ ופוסלין בסוכה משום אוויר (כשיעור שאויר פוסל, ולא כסכך פסול).

מאי טעמא? כיון דלכי יבשי פרכי ונפלי, כמאן דליתנהו דמי.

שיטות הראשונים

פסול ירקות מדאורייתא או מדרבנן: כתב הריטב"א, שנחשבים כאויר לפסול בשלושה. ואינם כאוכלין דעלמא שפוסלין בארבעה, דגזור בהו רבנן מהשתא, משום דלכי יבשי הוו כמאן דליתנהו. וגורסים, 'ומביאין את הטומאה'. **ואית דמפרש** לפום נוסחי דגרסין 'אין מביאין', דכולהו מדינא נינהו, ולא מדרבנן. דכיון דלאו בני קיומא נינהו לשבעת ימים, מהשתא חשיבי כמאן דליתנהו. והראשון יותר נכון.⁹

⁶ וכתב הב"י שכן נראה שהוא דעת הרי"ף והרא"ש שהביאו דברי רב הונא בריה דרב יהושע.

⁷ או"ח תרכט, טו. וכן מבואר בב"י (תרכט, יז) ע"פ הרמב"ם, ושנראה כן גם מדברי רי"ף ורא"ש. מקורות: רא"ש (סי' כה). רמב"ם (הל' סוכה ה, א).

⁸ אם סיכך בהן גג. ומדרבנן הוא דגזור עלייהו שלא יסמכו עליהן לחוץ בפני הטומאה, דלמא סמכי עלייהו לכי יבשי נמי. מיהו, בעודן לחין חוצצין מדאורייתא, משום דלא מקבלי טומאה, דלאו מאכל אדם נינהו. ולכי יבשי אין חציצתן חציצה, כדמפרש דמפרכי ונפלי. רש"י.

⁹ והרמב"ם כתב "סכך בירקות, שאם ייבשו יבלו ולא ישאר בהן ממש - אף על פי שהם עתה לחים, הרי מקומן נחשב כאלו הוא אויר, וכאלו אינם." ובשעה"צ (תרכט, יב, ס"ק נה) נקט שהוא מדרבנן. וכתב שמשלשון הרמב"ם משמע קצת דמדאורייתא הוא, כדליתנהו חשיבי. מקורות: ריטב"א (חי', י"ג ב', ד"ה אמר שמואל). רמב"ם (הל' סוכה ה, ג).



הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

סכך העשוי להתייבש בתוך ימי הסוכות: כתב הר"ן דמהכא שמעינן דכל דבר העשוי להתייבש בתוך שבעה עד שתהא חמתו מרובה מצלתו, אף מעכשיו הוא פסול. וכן פסק הרמ"א.¹⁰

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות סוכה, סימן תרכט)

יב. סכך בירקות שִׁמְמֵהֶרִין לִיבֵשׁ, אִף עַל פִּי שְׁפִסּוּלִים לִסְכֵךְ מִפְּנֵי שְׁמֻקְבָּלִים טְמֵאָה, אֵין דִּינָם כְּסֻכָּךְ פְּסוּל לְפִסֵּל בְּאַרְבַּעַת טַפְחִים, אֶלָּא כְּאֹיֵר חֲשִׁיבִי לְפִסֵּל בְּשִׁלְשָׁה; וְאִם אֵין דָּרְכָם לִיבֵשׁ, דִּינָם כְּסֻכָּךְ פְּסוּל וּפּוֹסְלִים בְּד' טַפְחִים. **הגה:** וְכָל מֶה שֶׁדָּרְכּוֹ לִיבֵשׁ תּוֹךְ שְׁבַע, מִיָּד דִּינִין לִיה כְּאֵלוֹ הוּא יָבֵשׁ (ר"ן פ"ק דְּסֻכָּה), וְהוּי אֹיֵר וּפּוֹסֵל בּוֹ אֶפְלוּ מִן הַצַּד (הַגְהוֹת מִיְמוֹנֵי פ"ה דְּסֻכָּה).

הבוצר לגת והקוצר לסכך האם יש לו ידות לטומאה

(י"ג ב') ואמר רבי אבא אמר רב הונא: הבוצר (ענבים) לגת אין לו ידות (להביא העץ טומאה על האוכל. לפי שאינו צריך לבית אחיזה, ולא ניחא ליה בהן¹¹).

ורב מנשיא בר גדא אמר רב הונא: הקוצר (תבואה) לסכך אין לו ידות (אין הקשין מביאין טומאה על האוכל. דלא ניחא ליה בחיבורין¹²).

מאן דאמר קוצר (לסכך אין לו ידות), כל שכן בוצר (לגת), דלא ניחא ליה (בידות), דלא נימצייח לחמרית (שלא ימצאו את היין ויפסידוהו). מאן דאמר בוצר שאין לו ידות, אבל קוצר יש לו ידות דניחא ליה דליסכך בהו כי היכי דלא ליבדרן¹³.

(ואמרין) נימא דרב מנשיא בר גדא תנאי היא.

דתנאי: סוכי (=ענפי) תאנים ובהן תאנים, פרכילין (=זמורות) ובהן ענבים, קשין ובהן שבולים, מכבדות (=ענפי דקל) ובהן תמרים (ובכל אלו האוכל פסול לסיכוך): כולן אם פסולת מרובה על האוכלין, כשרה, ואם לאו, פסולה.¹⁴ אחרים אומרים: עד שיהו קשין מרובין על הידות ועל האוכלין (שגם בית היד מקבל טומאה, וצריך ביטול).

מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר (אחרים) סבר יש להן ידות (לקבל טומאה, ופסולות לסכך, כרבי אבא), ומר (תנא קמא) סבר אין להן ידות.

¹⁰ או"ח תרכט, יב. והו"ד גם בב"י. מקורות: ר"ן (ז א ברי"ף, ד"ה גרסי' בגמ').

¹¹ וכי אתרבו ידות לטומאה בהעור והרוטב (חולין קי"ז א'), הני מילי ביד הצריכה או בכלי או באוכל. רש"י.

¹² דאוכל בסכך לא מיבעי ואי לאו דפסולת מרובה עליה, הוה פסיל לה לסוכה. רש"י.

¹³ רש"י פירש, ניחא ליה באוכל המחובר בהן, שאם יבדיל ראשי שבילים מן הקשים, שמא יתפזרו וילכו לאיבוד. ותוספות (ד"ה דלא) כתבו, שיש מפרשים שיכבידו ראשי שבולין על הקשים, ולא יתפרדו הקשים מעל הסוכה ברוח.

¹⁴ אף על גב דאמר בפרק העור והרוטב (חולין קכ"ט א') בית שסיככו בזרעים טיהרו משום דבטלינהו, יש לחלק בין בית לסוכה. דבסוכה לא בטיל, דעביד דסתר לה אחר החג. אי נמי בעינן דלא מקבלי טומאה בשעת סיכוך, משום תעשה ולא מן העשוי. אי נמי התם כשעשה בהן שינוי מעשה, דבמחשבה לא סלקי מטומאה, והכא בשלא עשה בהן שינוי מעשה. רש"י (עיי"ש).



הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

לרבי אבא ודאי תנאי היא. לרב מנשיא בר גדא מי לימא תנאי היא?

אמר לך רב מנשיא: דכולי עלמא סברי הקוצר לסכך אין לו ידות, והכא במאי עסקינן, כגון שקוצצן לאכילה (וירדו לתורת קבלת טומאה) ונמלך עליהן לסיכוך (ולדעת אחרים לא מועילה מחשבתו לבטל תורת קבלת טומאה).

אי קוצצן לאכילה מאי טעמייהו דרבנן? וכי תימא קסברי רבנן כיון דנמלך עליהן לסיכוך, בטלה ליה מחשבתו, ומי בטלה ליה מחשבה בהכי? **והתנן:** מחשבה אינה מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה!

וכי תימא הני מילי כלים דחשיבי, אבל ידות דלצורך אכילה נינהו, במחשבה נעשה, ובמחשבה סלקא. **והתנן:** כל ידות האוכלין שבססן בגורן (שלא להשתמש בהן כידות), טהורות.

בשלמא למאן דאמר בססן התיר אגודן, שפיר;¹⁵ אלא למאן דאמר מאי בססן, בססן ממש (שדש את הידות, שהוא מעשה גדול), מאי איכא למימר?

(ומסיק) הכא נמי (פלוגתא דאחרים ורבנן) שבססן ממש.

שיטות הראשונים

הקוצר לסכך: דעת רב מנשיא בר גדא לקולא, דאפילו קוצר לסכך אין לו ידות לטומאה. וכן פסקו **רמב"ם ורא"ש**. וכן פסק **השו"ע**.¹⁶

סיכך באוכלים עם הפסולת שלהם: פסקו **רמב"ם ורא"ש** כתנא קמא, שאם פסולת מרובה על האוכלין, מסככין בהן. ואין צורך שיהיה מרובה גם על הידות והאוכלין. וכן פסק **השו"ע**.¹⁷

קצצם לאכילה ונמלך עליהם לסיכוך: למסקנה, אליבא דרב מנשיא בר גדא, פלוגתא דרבנן ואחרים כגון שקצצן לאכילה, ונמלך עליהן לסיכוך. ומיירי שבססן, והלכה כרבנן שבכך ביטל מחשבתו הראשונה.¹⁸ וכן כתב **הרא"ש**. **והרמב"ם** השמיט כל זה.¹⁹ **והשו"ע** פסק **כרא"ש**.²⁰

¹⁵ דאליביה מצית למימר דקיימי רבנן כוותיה, כיון שהתיר אגדן דלא הוי אלא כמחשבה בעלמא, דגלי דעתיה דלא ניחא ליה בידות שלהן, שאין הידות ראויות לשבולין אלא כדי לאוגדן בהם, והאי מוכח דלא בעי לאוגדן. רש"י.

¹⁶ או"ח תרכט"י. מקורות: רמב"ם (הל' טומאת אוכלין ה"ז). רא"ש (סי' כז).

¹⁷ או"ח תרכט"י. מקורות: רמב"ם (הל' סוכה ה"ג). רא"ש (סי' כז).

¹⁸ ואם מתחילה קצץ לאכילה ונמלך עליהם לסיכוך, אין המחשבה מוציאה את הידות מידי טומאה, וחשיבי כאוכל, וצריך שיהא בפסולת לבטל את האוכל והבית יד הסמוך לאוכל. עד שיעשה בהו מעשה כגון שדשן בגורן. רא"ש.

¹⁹ והב"י דן בדבריו, וכתב למסקנה, שסמך על מה שכתב בהלכות טומאת אוכלין, ולפיכך סתם וכתב בהלכות סוכה, אם פסולת מרובה על האוכלין מסככין בהן, דממילא משמע שאם קצצם לסיכוך, ידות הוו בכלל פסולת. ואם קצצם לאוכל, אע"פ שנמלך עליהם לסיכוך הוו בכלל אוכל, אלא אם כן בססן.

²⁰ או"ח תרכט"י. מקורות: רמב"ם (הל' סוכה ה"ג). רא"ש (סי' כז).

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
 עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
 בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
 ויבדלחט"א הרב אשר וייס
 והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
 הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות סוכה, סימן תרכט)

ט. כל מיני אכלין מקבלין טמאה ואין מסככין בהם.

י. ענפי תאנה ובהם תאנים, וזמורות ובהם ענבים, אם פסלת מרבה על האכל מסככין בהם; ואם לאו אין מסככין בהם; ואם קצרים לאכל, יש לידים תורת אכל לקבל טמאה וצריך שיהא פסלת כדי לבטל האכל והיד; ואם קצרים לספוף, אז אין לידים תורת אכל ואדרבה הם מצטרפים עם הפסלת לבטל האכל; ואם קצרים לאכל ונמלך עליהם לספוף, אין מחשבה מוציאה הידות מתורת אכל עד שיעשה בהם מעשה שנכר שרוצה אותם לספוף, כגון שידיוש אותם.